

Petunjuk penggunaan ICT dan persepsi masyarakat terhadap penggunaan ICT dalam kalangan usahawan wanita luar bandar

Siti Masayu Rosliah Binti Abdul Rashid

School Of Distance Education, Geography Department, Universiti Sains Malaysia, 11800 Minden, Penang.

Correspondence: Siti Masayu Rosliah Binti Abdul Rashid (email: masayurashid@gmail.com)

Abstrak

Pada masa kini, kebanyakan negara dunia menjadikan ICT sebagai elemen utama dalam membangunkan ekonomi masyarakat setempat. Perkembangan ICT mula diperluaskan tidak hanya terhad di kawasan bandar, malah ianyamenjadi tumpuan di kawasan luar bandar. Inisiatif kerajaan memperkenalkan Teknologi Maklumat dan Komunikasi atau Information and Communication Technology (ICT) merupakan platform terbaik untuk kaum wanita dalam merebut peluang perniagaan dengan menggunakan teknologi untuk memasarkan produk mereka. Melalui ICT, wanita perlu mencari peluang bagi memanfaatkan sains dan teknologi supaya lebih berdaya saing dan tidak terpinggir dalam arus pembangunan. Kajian akan mengkaji sejauh mana penggunaan ICT dalam kalangan masyarakat luar bandar serta menilai persepsi masyarakat luar bandar terhadap penggunaan ICT. Kajian akan menggunakan beberapa petunjuk yang telah dikenal pasti bagi mengukur sejauh mana tahap penggunaan ICT dalam kalangan responden. Seramai 202 responden terdiri daripada wanita luar bandar yang menjalankan aktiviti perniagaan telah terlibat dalam kajian ini. Hasil kajian menunjukkan 92 peratus daripada mereka menggunakan peralatan ICT dalam menjalankan aktiviti perniagaan dan aktiviti seharian mereka. Berdasarkan petunjuk penggunaan ICT jelas memperlihatkan bahawa ICT telah mula diterima oleh masyarakat di luar bandar.

Katakunci: Penggunaan ICT, luar bandar, usahawan wanita, petunjuk penggunaan ICT, persepsi masyarakat.

Instructions for Use of ICT and Public Perceptions of ICT Use Among Rural Women Entrepreneurs

Abstract

At present, many countries of the world to make ICT as a key element in the economic development of local communities. ICT development begin to be expanded not only in urban areas, but ianyamenjadi focus on rural areas. Government initiatives to introduce Information and Communication Technology or Information and Communication Technology (ICT) is the best platform for women in business opportunities using technology to market their products. Through ICT, women should look for opportunities to harness science and technology to be more competitive and not marginalized from the mainstream of development. The study will assess the extent to which the use of ICT in rural communities and rural assess public perceptions on the use of ICT. The study will use a number of indicators that have been identified to measure the level of ICT usage among respondents. A total of 202 respondents from rural women who carry out business activities have been involved in this study. The results showed 92 percent of them use ICT equipment in their business activities and their daily activities. Based on indicators clearly show that the use of ICT ICT has begun to be accepted by society in rural areas.

Keywords: Use of ICT, rural, women entrepreneurs, use of ICT, public perception.

Latar Belakang

Perkembangan ICT telah membawa faedah yang cukup besar terhadap kemajuan wanita di sesebuah negara. Secara umumnya, ICT wajar diperkukuhkan serta diperluaskan penggunaannya sebagai salah satu strategi pembangunan khususnya dalam kalangan wanita di luar bandar. Kemunculan perkembangan ICT di luar bandar merupakan gambaran terhadap peluang dan cabaran untuk menggerakkan wanita luar bandar ke arah memanfaatkan sepenuhnya perkembangan teknologi ini. Menurut Hilbert (2011), ICT membantu kaum wanita untuk mendapatkan pekerjaan (melalui Telework atau pekerjaan baru yang diwujudkan berasaskan dalam talian), mendapatkan perkhidmatan kesihatan atau pendidikan secara efektif (melalui kursus atau program pendidikan berasaskan dalam talian), serta membantu kaum wanita dari segi meningkatkan pendapatan mereka (melalui saluran e-perniagaan atau urus niaga dalam talian). Ke semua faedah ini boleh dimanfaatkan oleh kaum wanita sekiranya mereka berjaya menguasai pemahaman serta mempunyai kemahiran tentang penggunaan ICT secara berkesan. Namun demikian, ICT seringkali dikaitkan dengan kaum lelaki berbanding dengan kaum wanita. Di sesetengah negara, kebanyakan kajian menunjukkan bahawa golongan wanita kurang berminat dan sering ketinggalan dalam mempelajari bidang ICT. Faktor tahap kemahiran yang rendah dalam kalangan wanita menyebabkan golongan mereka kurang menggunakan peralatan ICT berbanding lelaki.

Berdasarkan perspektif global, Sanou (2013) menyatakan kajian daripada International Telecommunication Union (ITU) dan World Telecommunication ICT Indicator Database, menganggarkan bahawa 2.7 billion penduduk dunia atau hampir 40 peratus daripada penduduk dunia terdiri daripada mereka yang menggunakan kemudahan Internet. Daripada keseluruhan jumlah itu, didapati pengguna Internet dalam kalangan lelaki melebihi pengguna Internet wanita di mana 41 peratus adalah mewakili lelaki berbanding wanita sebanyak 37 peratus sahaja (Sanou, 2013). Menerusi kajian ini juga kadar penetrasi Internet di Negara Sedang Membangun (NSM) mencatatkan jumlah sebanyak 31 peratus berbanding dengan Negara Membangun (NM) iaitu sebanyak 77 peratus. Sanou (2013) juga mendedahkan bahawa penglibatan pengguna Internet dalam kalangan wanita di NSM adalah seramai 826 juta berbanding 980 juta terdiri daripada pengguna lelaki. Manakala pengguna Internet wanita dalam kalangan NM adalah seramai 475 juta pengguna wanita berbanding 483 juta pengguna lelaki. Ini menunjukkan bahawa kadar penembusan Internet dalam kalangan NSM masih lagi berada pada tahap sederhana berbanding dengan NM. Kajian turut mendedahkan bahawa jurang gender yang berlaku di NSM menunjukkan kadar peratusan yang tinggi iaitu sebanyak 16 peratus berbanding hanya 2 peratus dalam kalangan NM (Sanou, 2013). Di samping itu, kajian yang dijalankan oleh World Internet Project (2009) di negara-negara terpilih mendedahkan bahawa penggunaan Internet dalam kalangan wanita adalah rendah. Di Kanada pada tahun 2007, 79 peratus pengguna adalah mewakili kaum lelaki berbanding 21 peratus adalah kaum wanita. Dari segi jumlah penggunaan masa, purata penggunaan Internet dalam kalangan lelaki adalah 18.8 jam seminggu berbanding kaum wanita adalah 12.0 jam seminggu (World Internet Project, 2009).

Di beberapa negara Asia, inisiatif berteraskan ICT memainkan peranan yang amat penting dalam meningkatkan ekonomi wanita luar bandar. Di India misalnya, projek CMC Lumbini telah memainkan peranan penting bagi memberi kuasa kepada wanita luar bandar dengan menyediakan pusat komuniti multimedia yang memberi kemudahan teknologi bertujuan untuk meningkatkan tahap pendidikan, kesihatan dan celik IT dalam kalangan wanita luar bandar (Patil et al., 2009). Di samping itu, Agensi Teknologi Maklumat di Sri Lanka menjalankan projek yang menggunakan kemudahan teknologi dengan mendokumentasikan keganasan terhadap wanita dan pendidikan wanita mengenai hak dan undang-undang mereka melalui bantuan web-portal (Patil et al., 2009). Negara Thailand telah mengiktiraf kepentingan pembangunan berteraskan ICT melalui transformasi pembangunan untuk wanita khususnya di luar bandar. Melalui Ministry of Information and Communication Technology (MICT) Thailand, agensi ini telah memperkenalkan projek penubuhan Telecentre di kawasan terpencil luar bandar bagi meningkatkan kualiti hidup rakyat. Di Wilayah Samutprakarn, kebanyakan golongan wanita yang mengusahakan perniagaan kraftangan memasarkan produk jualan mereka melalui kemudahan Internet

yang diperoleh daripada Telecentre. Hasilnya, perniagaan mereka berkembang sehingga ada dalam kalangan mereka berjaya memasarkan produk keluaran kepada syarikat besar dunia iaitu Tesco Lotus. Justeru, melalui kewujudan pusat Telecentre ini, ia mampu menawarkan pelbagai peluang pekerjaan kepada golongan wanita yang tidak bekerja dan sekaligus mampu meningkatkan taraf hidup penduduk setempat (Worrawan Kalyanamitra, 2012).

Di Indonesia pula, usaha untuk memperkasakan pembangunan berteraskan ICT turut mengambil kira peranan wanita sebagai penggerak ekonomi negara. Projek Community Access Point (CAP) yang mengaplikasikan kemudahan teknologi dilancarkan bagi membasmi kemiskinan dalam kalangan masyarakat di luar bandar Indonesia. Melalui penubuhan CAP, ianya berperanan untuk memberi kesedaran kepada pengguna berkaitan dengan faedah dan manfaat teknologi khusus kepada masyarakat di luar bandar dengan memberi penekanan khusus kepada golongan wanita yang tidak mempunyai pekerjaan serta mempunyai tahap pendidikan yang rendah (APEC Final Project Report, 2008).

Berdasarkan kepada keseluruhan penemuan kajian sebelum ini, jelas menunjukkan bahawa beberapa faktor seperti faktor individu dan juga faktor diskriminasi membuktikan penglibatan wanita dalam penggunaan ICT kurang dipraktikkan khususnya di luar bandar. Hal ini turut berlaku di kawasan luar bandar Malaysia. Jika ditelitisemula, pelbagai jenis kekurangan serta kemunduran dalam aspek penggunaan teknologi masih wujud di negara kita. Justeru, kajian ini disifatkan sebagai satu kajian yang penting untuk mengkaji tentang kemajuan dan kemunduran dari aspek penggunaan teknologi khususnya dalam kalangan wanita di luar bandar. Diharapkan kajian ini akan memberi suatu perolehan maklumat berdasarkan petunjuk penggunaan ICT serta sejauh mana tahap penggunaan ICT dalam kalangan usahawan wanita di luar bandar.

Petunjuk Penggunaan ICT

Dalam kajian ini, beberapa petunjuk telah dikenal pasti bagi mengukur tahap penggunaan ICT dalam kalangan responden. Bagi mendapatkan petunjuk terpilih, beberapa soalan telah dibentuk sebagai penanda aras tentang trend penggunaan ICT dalam kalangan usahawan wanita luar bandar.

Beberapa petunjuk di dalam kajian ini adalah berdasarkan kajian yang dilakukan oleh Hafkin dan Huyer (2007), seperti dalam Jadual 1 di bawah.

Jadual 1. Petunjuk Penggunaan TMK dalam Kalangan Wanita

Kajian	Petunjuk
Hafkin dan Huyer (2007)	1 Sebab utama penggunaan Internet
	2 Kekerapan dalam penggunaan Internet.
	3 Kadar penggunaan Internet.
	4 Kos pemasangan Internet.
	5 Masalah dalam mengatasi Internet.
	6 Bilangan masa dalam menggunakan Internet.
	7 Faktor tidak menggunakan Internet.

Sumber: Diubahsuai daripada Hafkin dan Huyer (2007).

Selain itu, Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia (SKMM) (2006) melalui kajian Household Use of the Internet Survey 2005, Malaysia turut mengambil kira beberapa petunjuk dalam penggunaan Internet. Kajian SKMM (2006) lebih memberi penekanan terhadap petunjuk yang lebih bersifat demografi dan sosio ekonomi tentang penggunaan Internet dalam kalangan isi rumah di samping beberapa jenis petunjuk lain, seperti dalam Jadual 2.

Jadual 2. Petunjuk Penggunaan Internet bagi Isi Rumah di Malaysia, 2005

Kajian	Petunjuk (demografi & sosio ekonomi)	Petunjuk		
SKMM (2006)	1	Umur	1	Tempoh masa Internet telah didaftarkan
	2	Jantina	2	Jenis akses
	3	Taraf perkahwinan	3	Cara bayaran
	4	Taburan di bandar / luar bandar	4	Purata penggunaan setiap minggu
	5	Status pekerjaan	5	Tujuan penggunaan Internet.
	6	Pendapatan	6	Bilangan pengguna Internet di rumah
	7	Tahap pendidikan	7	Siapa yang bertanggungjawab membayar bil akses
			8	Waktu sesuai untuk log masuk Internet
			9	Jenis produk atau perkhidmatan yang dibeli melalui Internet dan jumlah yang dibelanjakan dalam 3 bulan yang lalu
			10	Umur komputer / laptop yang sedang digunakan

Sumber: Diubahsuai daripada SKMM (2006).

Sehubungan ini, kajian daripada The United Nations Information and Communication Technologies Task Force (2005), menunjukkan beberapa petunjuk dalam penggunaan ICT bagi setiap isi rumah di beberapa negara termasuk di Afrika, Asia Tengah, Negara-negara Tengah dan Eropah, Asia Barat, Asia Pasifik, Amerika Latin dan Caribbean. Walau bagaimanapun tiada bukti rasmi yang boleh digunakan bagi mengenal pasti petunjuk ini seperti dalam Jadual 3:

Jadual 3. Petunjuk Penggunaan TMK bagi Setiap Isi Rumah di Negara yang Terlibat

Kajian	Petunjuk	
The United Nations Information and Communication Technologies Task Force (2005)	1	Kewujudan komputer di rumah
	2	Kewujudan akses Internet di rumah
	3	Kaedah akses / lebar jalur untuk penggunaan Internet dalam isi rumah
	4	Lokasi penggunaan Internet yang paling kerap
	5	Kekerapan penggunaan Internet
	6	Tujuan penggunaan komputer
	7	Tujuan penggunaan Internet
	8	Bahasa yang digunakan dalam melayari Internet
	9	Jenis-jenis produk / perkhidmatan yang dibeli melalui Internet
	10	Nilai barangan / perkhidmatan yang dibeli melalui Internet
	11	Halangan dalam penggunaan komputer
	12	Halangan dalam penggunaan Internet
	13	Halangan membuat pembelian dalam Internet
	14	Lokasi geografi di mana barang-barang dalam Internet dibeli

Sumber: Diubahsuai daripada *The United Nations Information and Communication Technologies Task Force* (2005)

Berdasarkan kepada beberapa kajian dan penemuan di atas, pengkaji telah merumuskan untuk memasukkan beberapa petunjuk yang boleh digunakan bagi mengukur sejauhmana penggunaan ICT dalam kalangan usahawan wanita luar bandar. Jadual 4 adalah seperti berikut:

Jadual 4. Petunjuk Penggunaan ICT dalam Kalangan Responden Kajian

Kajian Penyelidikan	Petunjuk
Petunjuk Penggunaan ICT dalam kalangan usahawan wanita luar bandar.	1 Status penggunaan komputer.
	2 Tempat mengakses komputer.
	3 Kekerapan menggunakan komputer.
	4 Tempoh lama menggunakan komputer.
	5 Status melayari Internet.
	6 Masa yang diambil untuk akses Internet.
	7 Adakah capaian Internet penting dalam melaksanakan kerja anda?

Sumber: Kajian Lapangan, 2013.

Oleh itu, berdasarkan Jadual 4 kajian telah menetapkan tujuh petunjuk penggunaan ICT meliputi penggunaan komputer dan juga penggunaan Internet. Kesemua petunjuk ini akan dijadikan sebagai penanda aras kajian bagi melihat sejauh mana responden mengaplikasikan penggunaan ICT sama ada menggunakan komputer atau Internet dalam aktiviti perniagaan dan kehidupan seharian mereka.

Kaedah Metodologi

Pendekatan yang digunakan dalam kajian ini adalah berbentuk kuantitatif. Kajian menggunakan kaedah soal selidik dan temubual bagi mendapatkan maklum balas daripada responden. Rasional pemilihan wanita luar bandar sebagai populasi dalam kajian ini bertujuan untuk melihat sejauh mana penggunaan ICT dalam kalangan mereka (usahawan) serta menilai persepsi mereka terhadap kepentingan penggunaan ICT. Untuk itu, pemilihan responden adalah berdasarkan kriteria; (i) wanita yang menetap di luar bandar, (ii) responden yang menjalankan perniagaan atas talian dan (iii) responden yang menggunakan kemudahan ICT (komputer atau telefon bimbit). Sampel yang dipilih adalah berdasarkan maklumat daripada Senarai Direktori Ahli Berdaftar Kelab Usahawan Pusat Internet Desa (KUSPID) dan Medan Info Desa seluruh Malaysia bagi tahun 2011. Sebanyak 446 set soal selidik telah diagihkan kepada responden. Walau bagaimanapun, kajian penyelidikan ini hanya melibatkan seramai 202 responden sahaja. Fokus utama kajian adalah wanita yang tinggal di luar bandar serta yang menjalankan perniagaan menggunakan kemudahan ICT.

Analisis data dan perbincangan

Dapatan analisis kajian ini, dibincangkan dalam dua bahagian. Bahagian pertama adalah berkaitan profil responden, manakala bahagian kedua adalah petunjuk penggunaan ICT.

Hasil dan Perbincangan

Profil responden

Dalam kajian ini, seramai 202 responden telah terlibat dan kesemua daripada mereka terdiri daripada kalangan wanita luar bandar. Analisis deskriptif profil demografi dan sosio ekonomi responden ditunjukkan dalam Jadual 5.

Jadual 5. Profil Sosio Ekonomi Responden Kajian

Latar belakang	Klasifikasi (n = 202)	Kekerapan (f)	Peratus (%)
Umur (tahun)	21 – 30	78	38.6
	31 – 40	71	35.1
	41 – 50	32	15.8
	51 – 60	18	8.9
	61 dan ke atas	3	1.5
Status perkahwinan	Berkahwin	133	65.8
	Bercerai	25	12.4
	Janda	14	6.9
Taraf pendidikan	Bujang	30	14.9
	Lulusan IPTA	60	29.7
	STPM	47	23.3
	SPM / SPMV	71	35.1
	SRP / PMR	19	9.4
Jenis aktiviti perniagaan yang dijalankan	Sekolah Rendah	5	2.5
	Kraftangan/sulaman/jahitan	22	10.9
	Perniagaan berasaskan pakaian/tudung/barang bayi	43	21.3
	Perniagaan bakeri/kuih muih/katering	79	39.1
	Perkhidmatan	15	7.4
	Pembinaan (Kontraktor)	4	2.0
	Produk Jualan Langsung	33	16.3
	Buku dan bahan bacaan	4	2.0
	Penternakan	2	1.0

Sumber: Kajian Lapangan, 2013.

Berdasarkan Jadual 5, majoriti responden berada dalam lingkungan umur 21 hingga 30 tahun berjumlah 78 orang (38.6 peratus). Manakala bilangan terendah diwakili kumpulan umur 61 tahun dan ke atas seramai tiga orang (1.5 peratus). Berdasarkan status perkahwinan pula, kebanyakan responden sudah berkahwin dengan peratusan 65.8 peratus atau 133 orang. Analisis tentang taraf pendidikan responden terdiri daripada lepasan SPM / SPMV seramai 71 orang (35.1 peratus). Di samping itu, taraf pendidikan tertinggi Institut Pengajian Tinggi Awam (IPTA), terdiri daripada peringkat Diploma, Ijazah Pertama, Ijazah Sarjana dan juga peringkat Doktor Falsafah. Didapati kelulusan di peringkat Ijazah Pertama melibatkan 60 orang atau 29.7 peratus. Manakala pendidikan di peringkat rendah ialah seramai lima orang (2.5 peratus). Jenis perniagaan yang dijalankan oleh responden adalah berasaskan makanan termasuk bakeri, kuih-muih katering dengan jumlah 79 orang (39.1 peratus). Perniagaan berasaskan pakaian, tudung, barang keperluan bayi merupakan jenis pekerjaan kedua tertinggi dengan jumlah 43 orang (21.3 peratus), manakala jenis perniagaan produk jualan langsung berada di kedudukan ketiga tertinggi dengan jumlah 33 orang atau 16.3 peratus. Jenis perniagaan lain adalah kraftangan, sulaman dan jahitan (22 orang) atau 10.9 peratus, perkhidmatan (Agensi Pelancongan / Insurans / Homestay / Chalet) 15 orang (7.4 peratus), pembinaan (kontraktor) serta buku dan bahan bacaan masing masing mewakili 2.0 peratus (4 orang) dan jenis perniagaan berkaitan dengan penternakan seramai dua orang iaitu 1.0 peratus.

Berdasarkan profil responden ini, dapatan analisis kajian selanjutnya dapat memberi gambaran berkaitan petunjuk penggunaan ICT dalam kalangan responden.

Petunjuk penggunaan ICT

Berdasarkan kajian yang telah dijalankan, pengkaji mengkategorikan dua petunjuk yang boleh diguna pakai bagi menunjukkan dengan jelas tentang penggunaan ICT dalam kalangan responden. Petunjuk pertama adalah petunjuk melalui penggunaan komputer, manakala kedua ialah petunjuk melalui penggunaan Internet. Jadual 6 merupakan petunjuk terhadap penggunaan komputer dalam kalangan responden wanita luar bandar.

Jadual 6. Petunjuk Penggunaan ICT Menggunakan Komputer

Petunjuk penggunaan komputer	Klasifikasi (n=202)	Kekerapan (f)	Peratus (%)
Status pemilikan komputer	Ya	186	92.0
	Tidak	16	8.0
Tempat mengakses komputer	Rumah sendiri	135	66.8
	Rumah saudara	5	2.5
	Kafe Siber	10	5.0
	Telecenter	35	17.3
	Lain-lain tempat	1	0.5
	Tidak berkenaan	16	7.9
Kekerapan menggunakan komputer	Setiap hari	134	66.3
	Beberapa kali dalam seminggu	44	21.8
	Tidak Pasti		
	Tidak berkenaan	8	4.0
Tempoh pemilikan komputer		16	7.9
	Kurang 1 tahun	57	28.2
	1 hingga 5 tahun	86	42.6
	Lebih dari 5 tahun	43	21.3
	Tidak berkenaan	16	7.9

Sumber: Kajian Lapangan 2013

Jadual menunjukkan kesemua responden iaitu 92 peratus (186 orang) pernah menggunakan komputer. Selebihnya 8.0 peratus sahaja (16 orang) tidak pernah menggunakan komputer. Hasil dapatan menunjukkan bahawa kebanyakan responden memilih rumah sendiri sebagai tempat untuk mengakses komputer. Seramai 135 orang (66.8 peratus) memilih rumah sendiri sebagai pilihan utama untuk mengakses komputer. Pusat *telecenter* pula menjadi pilihan kedua untuk mengakses komputer dengan jumlah 17.3 peratus. Selebihnya, 10 orang di kafe siber, manakala masing-masing lima orang di rumah saudara, seorang di lain-lain tempat dan 16 orang adalah tidak berkenaan.

Walaupun kajian ini menumpukan kepada peserta produk PID dan juga MID, namun kalangan mereka tidak memilih pusat tersebut disebabkan status pemilikan komputer dan faktor jantina yang terdiri daripada golongan wanita. Penemuan ini hampir sama dengan kes yang berlaku di pusat *telecenter* di Mexico. Isu jurang digital dalam kalangan masyarakat di luar bandar Mexico adalah kerana mereka jarang menggunakan kemudahan Internet yang disediakan di pusat berkenaan. Ini kerana menurut Esperanza dan Rodrigo (2007), masyarakat terbabit menganggap kemudahan yang disediakan di pusat *telecenter* adalah terbatas disebabkan halangan teknikal yang dihadapi terutama had dalam mencapai kelajuan Internet yang menyukarkan peserta untuk mendapatkan maklumat.

Di samping itu, memandangkan kajian ini menfokuskan kepada wanita justeru tidak hairan apabila ramai dalam kalangan responden menghabiskan masa menggunakan Internet di rumah sahaja. Menurut Hillbert (2011), peranan wanita dalam tugas-tugas domestik dalam keluarga menyukarkan

pergerakan wanita untuk memanfaatkan penggunaan telekomunikasi khususnya melalui kemudahan *telecenter* yang disediakan. Sekiranya wanita tidak mempunyai peralatan teknologi di rumah, keadaan ini cenderung untuk mewujudkan jurang digital gender yang lebih meluas (Hilbert, 2011).

Menurut Dutton et al., (2004) cabaran pada masa kini untuk menghasilkan pusat *telecenter* terbaik adalah memerlukan peningkatan akses kelajuan Internet, di samping penyediaan perkakasan dan perisian, menyediakan latihan yang cukup kepada pekerja *telecenter*, dan memerlukan kemudahan yang mencukupi untuk perkhidmatan ICT (Dutton, et al., 2007). Permasalahan sebegini menyebabkan masyarakat luar bandar gagal memanfaatkan kemudahan di pusat *telecenter* yang terlibat. Dengan ini penemuan terhadap responden untuk memilih rumah sendiri bagi melayari Internet adalah disebabkan kemudahan boleh diperolehi sendiri di rumah masing-masing.

Dari segi kekerapan penggunaan komputer, 134 orang (66.3 peratus) menggunakan komputer pada setiap hari. Seramai 44 orang menggunakan komputer beberapa hari dalam seminggu, kira-kira lapan orang tidak pasti tempoh kekerapan penggunaan komputer, manakala selebihnya 16 orang adalah tidak berkenaan. Di samping itu, kebanyakan daripada responden telah lama terdedah dengan penggunaan komputer. Analisis kajian mendapati responden menggunakan komputer antara satu hingga lima tahun (86 orang), lebih dari lima tahun (43 orang), 57 orang kurang dari satu tahun dan selebihnya 16 orang adalah tidak berkenaan. Dapatan ini membuktikan bahawa usahawan wanita khususnya di luar bandar telah mula terdedah kepada penggunaan komputer. Petunjuk penggunaan komputer membuktikan bahawa golongan luar bandar telah mula mengetahui tentang fungsi dan kewujudan ICT dalam kehidupan mereka. Namun demikian, golongan mereka kurang mengaplikasikan fungsi Internet dalam aktiviti perniagaan dan kehidupan seharian mereka. Jadual 7 di bawah menunjukkan petunjuk penggunaan Internet dalam kalangan usahawan wanita luar bandar.

Jadual 7. Petunjuk Penggunaan ICT Menggunakan Internet

Petunjuk penggunaan Internet	Klasifikasi (n=202)	Kekerapan (f)	Peratus (%)
Status melayari Internet	Pernah	186	92.1
	Tidak Pernah	16	7.9
Tempoh masa melayari Internet	Kurang dari 1 jam	23	11.4
	1 hingga 2 jam	78	38.6
	2 hingga 3 jam	51	25.2
	3 jam dan lebih	34	16.8
	Tidak berkenaan	16	7.9
Persepsi mengenai penggunaan Internet	Tidak penting	24	11.9
	Kurang penting	70	34.7
	Sangat penting	92	45.5
	Tidak berkenaan	16	7.9

Sumber: Kajian Lapangan 2013

Berdasarkan Jadual 7, penggunaan Internet dalam kalangan usahawan luar bandar dinyatakan melalui petunjuk berikut. Didapati 186 orang (92.1 peratus) pernah melayari Internet, manakala selebihnya 16 orang (7.9 peratus) langsung tidak pernah melayari Internet. Angka ini menunjukkan jumlah yang sama dengan status pemilikan komputer di mana 16 orang daripada mereka tidak mempunyai komputer dan juga tidak pernah melayari Internet.

Selain itu, petunjuk penggunaan Internet juga diambil kira melalui tempoh masa melayari Internet. Kajian mendapati, 78 orang menggunakan Internet antara satu hingga dua jam dalam satu-satu masa. Berbanding dengan jumlah masa paling lama iaitu dalam masa tiga jam dan ke atas berjumlah 34 orang responden sahaja. Manakala hanya 23 orang sahaja (12.4 peratus) menggunakan Internet kurang dari tempoh satu jam. Dapatan ini menunjukkan bahawa responden yang terlibat kurang memanfaatkan

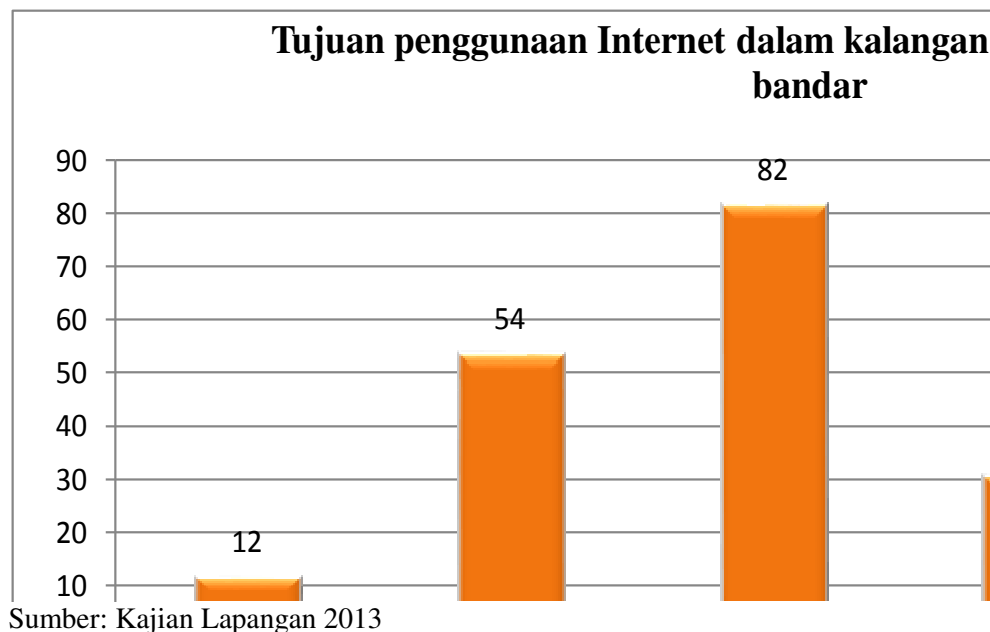

tempoh masa yang maksimum untuk membuat urusan atas talian. Kebanyakan daripada responden menggunakan masa yang minimum iaitu dalam tempoh satu hingga dua jam sahaja untuk melayari Internet. Hasil kajian ini hampir menyamai dengan dapatan yang diperolehi melalui kajian Arulchelvan dan Viswanathan (2006), di mana majoriti remaja wanita luar bandar menghabiskan masa melayari Internet dalam tempoh satu hingga dua jam sebanyak 67.31 peratus berbanding remaja wanita dari kawasan bandar sebanyak 73.28 peratus untuk tempoh tiga hingga empat jam ke atas. Perbezaan tempoh masa antara dua kawasan ini menunjukkan bahawa masyarakat di kawasan bandar lebih terdedah dengan penggunaan Internet berbanding dengan masyarakat luar bandar yang menggunakan masa melayari Internet secara minimum. Faktor penggunaan masa yang minimum dalam kalangan responden kajian turut membuktikan bahawa kaum wanita kurang menggunakan kemudahan Internet berbanding dengan lelaki. Kajian daripada *Observatory for the Information Society in Latin America and the Caribbean* (OSILAC, 2009) ke atas beberapa negara Amerika Latin mendedahkan kebanyakan kaum lelaki lebih menguasai penggunaan Internet berbanding dengan kaum wanita. Setiap hari penggunaan Internet dalam kalangan lelaki adalah 69.9 peratus berbanding hanya 30.1 peratus terdiri daripada wanita. Ini menunjukkan bahawa lelaki lebih menguasai penggunaan Internet pada setiap hari.

Berdasarkan Jadual 6 juga, kajian turut menilai persepsi masyarakat mengenai penggunaan Internet dalam melaksanakan aktiviti perniagaan mereka. Didapati 45.5 peratus (92 orang) menyatakan capaian Internet sangat penting dalam perniagaan, manakala 24 orang menganggap Internet langsung tidak penting untuk aktiviti perniagaan mereka serta 70 orang (34.5 peratus) menganggap Internet kurang penting untuk aktiviti perniagaan. Selebihnya iaitu 16 orang adalah tidak berkenaan.

Responden turut ditanya berkenaan dengan tujuan penggunaan Internet. Carta 1 menunjukkan tentang tujuan penggunaan Internet dalam kalangan responden.

Carta 1. Tujuan Penggunaan Internet dalam Kalangan Usahawan Wanita Luar Bandar

Dapatan kajian yang diperolehi menunjukkan beberapa tujuan utama penggunaan Internet dalam kalangan usahawan wanita luar bandar ini. Walaupun responden menggunakan ICT dalam aktiviti perniagaan, namun kebanyakan daripada mereka menggunakan Internet bukan semata-mata bertujuan untuk menjalankan urusan atas talian. Ini terbukti apabila majoriti daripada mereka iaitu 82 orang

menggunakan Internet bertujuan untuk melayari laman sosial seperti *Facebook* dan juga *Instagram* dan hanya 54 orang sahaja menggunakan Internet untuk menjalankan urusan niaga atas talian. Selebihnya iaitu 31 orang untuk mendapatkan maklumat, 23 orang untuk memuat turun aplikasi permainan dan cerita serta 12 orang dengan lain-lain tujuan.

Berdasarkan keseluruhan analisis yang diperoleh, jelas menunjukkan bahawa petunjuk tersebut boleh mengukur sejauh mana tahap penggunaan ICT dalam kalangan usahawan wanita di luar bandar. Melalui dapatan yang diperoleh kajian berjaya mengesakan bahawa penggunaan ICT dalam kalangan mereka telah mula dipraktikkan. Namun demikian, terdapat beberapa penemuan yang menunjukkan bahawa usahawan wanita luar bandar tidak mempraktikkan sepenuhnya penggunaan Internet dalam aktiviti perniagaan mereka. Ini mungkin disebabkan oleh faktor seperti kurang pengetahuan tentang manfaat yang bakal diperoleh melalui penggunaan Internet. Justeru, bagi memastikan kemajuan usahawan wanita luar bandar dalam menjalankan aktiviti perniagaan berteraskan penggunaan ICT, pihak terlibat seharusnya mempelbagaikan cara dan inisiatif bagi menggalakkan penyertaan usahawan wanita luar bandar dalam menjalankan perniagaan berorientasikan penggunaan ICT sepenuhnya.

Kesimpulan

Berdasarkan keseluruhan perbincangan di atas didapati bahawa ICT mempunyai peranan yang tersendiri. Aplikasi ICT yang berkesan dikatakan mampu untuk membantu meningkatkan taraf hidup masyarakat khususnya dalam kalangan masyarakat luar bandar. ICT juga merupakan medium utama yang berupaya untuk memberi hasil yang lebih produktif kepada masyarakat luar bandar yang menjalankan perniagaan menggunakan kemudahan ICT. Berdasarkan kajian ini, petunjuk penggunaan ICT menggambarkan bahawa telah wujud hubung kait penggunaan ICT dalam aktiviti perniagaan usahawan wanita luar bandar. Kajian menunjukkan bahawa dari segi perkembangan ICT, rata-rata daripada mereka telah mempunyai kemudahan dan juga peralatan ICT. Namun demikian, penggunaan ICT sama ada melalui penggunaan telefon bimbit atau kemudahan internet menggunakan komputer masih belum digunakan semaksimum yang mungkin. Walaupun didapati faktor penggunaan ICT luar bandar dilihat tidak seiring dengan kemajuan perkembangan ICT di bandar, namun pada masa kini penggunaan ICT sudah wujud dalam kalangan masyarakat luar bandar khususnya kalangan usahawan wanita luar bandar. Walaupun petunjuk penggunaan ICT menunjukkan penggunaan ICT yang terhad, tetapi ianya menunjukkan hubungan yang positif antara ICT dengan masyarakat luar bandar. Justeru, bagi memastikan usahawan luar bandar mampu mengaplikasikan penggunaan ICT secara maksimum, semua pihak perlu memberi fokus tentang kepentingan ICT di luar bandar.

Rujukan

- Asia Pacific Economic Cooperation (APEC) (2008) *Final Project Report APEC: Seminar on Using TMK for Rural Community Capacity Building*. APEC Telecommunications and Information Working Group. 1-52 [Atas talian] [Tarikh akses 1 Julai 2014] Dilayari daripada: <http://lone-eagles.com/apecfinalreport.pdf>
- Arulchelvan S dan Viswanathan D (2006) Pattern of usage of various electronic media by higher education students. *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology (IJEDICT)*, 2(4), 100-118.
- Dutton HW, Gillett SE, McKnight L, Peltu M (2004) Bridging broadband Internet divides: Reconfiguring access to enhance communicative power. *Journal of Information Technology*, 19(1), 28-38.
- Esperanza H, Rodrigo SA (2007) Digital Literacy: Problems Faced by Telecenter Users in Mexico. *Information Technology for Development*, [Atas talian]13(3) [Tarikh akses 5 Oktober 2013]. Dilayari daripada: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1002/itdj.20071>

- Hafkin NJ, Huyer S (2007) Women and Gender in ICT Statistics and Indicators for Development. *Creative Commons Attribution NonCommercial-NoDerivative Works Unported*, 4(2). 312-336.
- Hilbert M (2011) Digital Gender Divide or Technologically Empowered Women in Developing Countries? A typical case of lies, damned lies, and statistics. *Women's Studies International Forum*, 34(6), 479-489.
- OSILAC (Observatory for the Information Society in Latin America and the Caribbean) (2007) *Monitoring eLAC2007: Progress and Current State of Development of Latin America and Caribbean Information Societies*. United Nations, Santiago Chile. [Atas talian] [Tarikh akses 1 Julai 2014] Dilayari daripada: <http://www.cepal.org/SocInfo/publicaciones>
- Sanou B (2013) *The world in 2013 TMK Facts and Figures*. TMK Data Statistics Division Telecommunication Development Bureau, International Telecommunication Union. Geneva: Switzerland. [Atas talian] [Tarikh akses 1 Julai 2014] Dilayari daripada: <http://www.slideshare.net/prayukth1/TMK-facts-and-figures-2013-27398559>
- Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia (SKMM) (2006) *Household Use of the Internet Survey 2005, Malaysia*. [Atas talian] [Tarikh akses 21 Jun 2012] Dilayari daripada: http://www.skmm.gov.my/link_file/facts_figures/stats/pdf/Household_use_Internet_survey2005.pdf
- Patil DA, Dhere AM, Pawar CB (2009) TMK and Empowerment of Rural and Deprived Women in Asia. *Asia-Pacific Journal of Rural Development*. Vol. XIX, No 1 July 2009. 1-22.
- The United Nations Information and Communication Technologies Task Force (2005) *Measuring ICT: The Global Status of ICT Indicators, Partnership on Measuring ICT for Development*. New York. [Atas talian] [Tarikh akses 21 Jun 2012]. Dilayari daripada: <http://www.itu.int/ITUUD/ict/partnership/material/0542742%20GLOBAL%20ICT.pdf>
- World Internet Project (2009) International Report 2009. *The World Internet Project 2009, USC Annenberg School Center for the Digital Future*. Los Angeles. [Atas talian] [Tarikh akses 21 Jun 2012] Dilayari daripada: <http://www.digitalcenter.org/wp-content/uploads/2013/02/WIP-report-2009-final.pdf>
- Worrawan Kalyanamitra (2012) TMK Telecentre: new model of social development for rural communities in Thailand. *Graduated Volunteer Institute Journal, Thammasat University* (January – June 2012). 1 – 12.